

Μεγαλοφυΐα ἔξ ἄλλου καὶ ἰδιοφυΐα δὲν ταυτίζονται, διότι ἰδιοφυΐα εἶναι ἡ ἔξαιρετικὴ δημιουργικὴ ἰκανότης ἢ δεξιότης σὲ περιορισμένον πνευματικὸν κύκλον. Ἴδιοφυΐα εἶναι αὐτὸ πού καλοῦμε «τάλαντον» καὶ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν μονομέρεια. Ἐνῶ τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς μεγαλοφυΐας εἶναι νὰ συγκεντρῶνῃ πλῆθος πνευματικῶν ἰκανοτήτων στὸν ὑψιστὸ βαθμὸν, τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ἰδιοφυΐας εἶναι νὰ παρουσιάσῃ μία καὶ μόνη ἔξαιρετικὴ ἰδιότητα. Τὸ προικισμένον μὲ τάλαντον ἄτομον μοιάζει, καθὼς ἐπιτυχημένα λέγει ὁ Jean Paul μὲ μιὰ μόνη χορδὴ τοῦ πιάνου, πού ἀποδίδει ἓνα καὶ τὸν αὐτὸ μουσικὸν τόνον. Ἐνῶ τὸ μεγαλοφυῆς ἄτομον μοιάζει μὲ χορδὴν ἄρπας πού μπορεῖ ν' ἀποδώσῃ ποικιλίαν τόνων.

Τὸ τάλαντον εἶναι ἡ ἰδιαίτερη κλίσις, εἶναι ἰδιότητα περισσότερον κληρονομικὴ, πού δταν καλλιεργηθῇ μὲ ἐπιμέλεια μπορεῖ νὰ παρουσιάσῃ καταπληκτικὴν δημιουργίαν.

Ἡλιθιότητα, ἀντιθέτως, εἶναι ὁ χαμηλότατος βαθμὸς εὐφυΐας, ὅπου οἱ διαφορῆς ἰκανότητες βρίσκονται σὲ ὑποτυπώδη μορφή.

Οἱ ψυχολόγοι, πού μετροῦν τὴν εὐφυΐαν μὲ τὰ τέστς, ὅπως περίπου μὲ τὸ θερμομέτρο μετροῦμε τὴν θερμότητα, κατατάσσουν τὰ ἄτομα στὶς κάτωθι κατηγορίας, ἀνάλογα μὲ τὸ βαθμὸν τῆς νοημοσύνης τους. Ἔτσι οἱ ἔχοντες:

Δ.Ν. 140 καὶ ἄνω θεωροῦνται μεγαλοφυεῖς (genius)

120 - 140 ἀνώτατοι εὐφυεῖς (very superior intelligence)

110 - 120 ἀνώτεροι εὐφυεῖς (superior intelligence)

90 - 110 κανονικοὶ (normal intelligence)

80 - 90 βραδύνοες (dullness)

70 - 80 ὄριον βραδυνοίας — ἡλιθιότητος (Bordeline deficiency)

50 - 70 ἡλίθιοι (debiles)

30 - 50 μέσοι ἡλίθιοι (imbeciles)

καὶ κάτω τοῦ 30 κατώτατοι ἡλίθιοι (idiots)

Σχετικὰ μὲ τὸν ὅρισμόν τῆς εὐφυΐας ἔχει ἐπικρατήσῃ ἡ σφαλερὴ ἀντίληψις μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ, ἀκόμη καὶ μεταξὺ τῶν ἐπιστημόνων, ἰδίᾳ τῆς περασμένης γενεᾶς, ὅτι ἡ εὐφυΐα τοῦ κάθε ἀνθρώπου εἶναι κάτι τὸ δοσμένον, δοσμένον ἀπὸ τὸ Θεόν, κάτι τὸ προκαθορισμένον, τὸ ἀποκρυσταλλωμένον, πού καμμιά δύναμις δὲν μπορεῖ οὔτε ν' αὐξήσῃ, οὔτε νὰ ἐλαττώσῃ.

Στὸ παρελθόν μεγάλες διαμάχες εἶχαν ἐγερθῇ ἔάν τὸ πνεῦμα εἶναι δοσμένον ἢ διαμορφώνεται ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀγωγή καὶ τὸ περιβάλλον.

Τὰ προληπτικὰ μέτρα εἶναι ἀναγκαῖα

Οἱ σύγχρονοι ψυχολόγοι δὲν ἀρνοῦνται, ὅτι ἡ νοημοσύνη ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος στὴν κληρονομικότητα. Τοῦτο εἶναι τόσο βέβαιον, ὅσο βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ καλὸς σπόρος ἐπιδρᾷ σημαντικὰ στὴν εὐδοκίμησιν τοῦ φυτοῦ ἢ ἡ καλὴ ράτσα στὴν ἀπόδοσιν τοῦ ζώου. Αὐτὸ λοιπὸν πού θὰ μπορούσε νὰ προταθῇ γιὰ τὴν δημιουργίαν ἑνὸς εὐφυεστεροῦ λαοῦ εἶναι νὰ ἰσχύσῃ κάποιος νόμος εὐγονισμοῦ.

Εἶναι ἀκόμη βεβαιωμένον, ὅτι καὶ ἀπὸ ρωμαλέους ἢ ἔξυπνους γονεῖς μπορεῖ νὰ προκύψουν παιδιὰ ἀσθενικὰ ἢ καθυστερημένα εἴτε γιὰ τὴν σύλληψιν ἔγινε σὲ ὥρες κοπώσεως τῶν γονέων ἢ νευρικοῦ κλονισμοῦ ἢ ἄλλων αἰτίων.

Ἄλλὰ καὶ τὸ θμηνο χρονικὸν διάστημα τῆς κνήσεως ἔχει σοβαρὴ σημασία. Ἰδιαίτερα οἱ πρῶτοι μῆνες, ὅτε συντελεῖται ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἐμβρύου, εἶναι ἀποφασιστικοὶ στὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἐγκεφάλου. Οἱ σοβαροὶ κλονισμοὶ καὶ οἱ ὑπερβολικῆς συγκινήσεις τῆς ἐγκύου πρέπει ν' ἀποφεύγωνται. Τυχόν προσβολὴ τῆς ἐγκύου ἀπὸ κάποια σοβαρὴ ἀσθένεια μπορεῖ νὰ ἔχη πολὺν δυσάρεστα ἀποτελέσματα. Μπορεῖ τὸ παιδί νὰ γεννηθῇ νοητικῶς καθυστερημένον.

Ὁρισμένα φάρμακα, ὅταν τὴν θαλιδομίδην, πού ἀπαλύνουν τοὺς πόνους τῆς ἐγ-

κύου, απεκαλύφθη τελευταία ότι σακατεύουν τα βρέφη και μπορεί να προσβάλουν και τον εγκέφαλο.

Έρευνες του Αμερικανικού Εθνολογικού Ινστιτούτου Νευρολογικών παθήσεων σε 50.000 βρέφη, απέδειξε ότι το μεγάλο πλήθος των ανωμάτων παιδιών ανήκει σε μητέρες που καπνίζουν. Αλλά πώς θα εξαληφθή το μύασμα του καπνίσματος, που εκτός από τον καρκίνο και τ' άλλα αμέτρητα κακά φέρνει στους μεγάλους, φέρνει και πνευματική αμβλυσι στα βρέφη, από τα όποια προέρχονται τ' ανώματα και πνευματικώς καθυστερημένα παιδιά; Χρειάζεται πολύ δουλειά. Από την πολιτεία, τα σχολεία, τον τύπο, από τους πνευματικούς ανθρώπους πρέπει ν' αναληφθή μια γενική συγχρονισμένη και συστηματική εξόρμησις.

Οί αλκοολικοί γονείς είναι βέβαια αρρωστημένοι οργανισμοί και συχνά φέρνουν στον κόσμο νοητικώς καθυστερημένα παιδιά.

Ο πρόωρος τοκετός, γενικά, δεν είναι ευχάριστο σημείο για την ευφυία του παιδιού. Τα περισσότερα ανώματα παιδιά έχουν γεννηθή πρόωρα.

Κατά την ώρα του τοκετού υπάρχει επίσης μεγάλος κίνδυνος: Τυχόν σφίξιμο του ομφάλιου λώρου στο λαιμό του βρέφους από ανάποδη περιπλοκή, τυχόν δυσκολία στην αναπνοή, μπορεί να επιφέρει βλάβες στον εγκέφαλο. Γι' αυτό ο τοκετός πρέπει να γίνεται σε επιδέξια χέρια.

Και μετά την γέννησι χρειάζεται προσοχή στην καλή διατροφή, την υγιεινή ζωή, τις γυμναστικές ασκήσεις, στην ανάπαυσι και στον ύπνο, που μπορεί να επιδράσουν έπωφελώς ή επιβλαβώς στην ανάπτυξι του εγκεφάλου.

Βλέπουμε λοιπόν, ότι ο εγκέφαλος και η νοημοσύνη των παιδιών αποτελείται από διάφορες αιτίες κι' όταν δεν υπάρχουν επιβαρυνμένες κληρονομικές καταβολές.

Οί περιπτώσεις που εκθέσαμε ως τώρα σχετίζονται με τα προληπτικά μέτρα. Μας οδηγούν τί να πράξωμε για να προλάβωμε δυσάρεστες καταστάσεις.

Αλλά εδώ το παιδί είναι μια ώλοκληρωμένη ύπαρξις. Ήρθε στον κόσμο. Είναι μια ζωντανή πραγματικότητα, έχει την Α' ή Β' ευφυία. Τί μπορεί τώρα να γίνει; Το μαγικό χάπι δεν έχει ακόμη εύρεθει.

Στη συνέχεια της μελέτης μας θα πρέπει να προχωρήσωμε ερευνώντας το θέμα μας από καθαρώς ψυχολογική σκοπιά, γιατί με τις τελευταίες περιπτώσεις που αναφέραμε, παρεκλίναμε λίγο και κινδυνέψαμε να υπεισέλθωμε σε θέματα ιατρικά ή ειδικότερα μαιευτικά και δεν έχομε καμμιά πρόθεσι να υπεισέλθωμε σε άλλότρια καθήκοντα.

Υπάρχουν άτομικές διαφορές

Ο κοινός άνθρωπος σήμερα δέχεται κατά κανόνα το δόγμα του απαισιόδοξου Σοπενχάουερ, ότι δηλαδή το μόλυβι δε μετατρέπεται σε χρυσάφι ούτε το βελανίδι σε χουρμάδα και ότι παρομοίως ο ήλιθιος δε μπορεί να γίνει έξυπνότερος. Η καθημερινή εμπειρία ενισχύει αυτή την άποψι. Μέσα στην αυτή κοινωνία παρουσιάζονται παιδιά έξυπνα και άνοητα. Μέσα στο ίδιο σχολείο τα παιδιά της αυτής ηλικίας δεν είναι όλα τα ίδια. Μερικά είναι ευφυέστατα με Δείκτη Νοημοσύνης 120 και 130 βαθμούς, μερικά νοητικώς καθυστερημένα με Δ.Ν. 60 - 80 βαθμούς και τα πιο πολλά κανονικά με Δ.Ν. γύρω τους 100 βαθμούς. Ακόμη και μέσα στην αυτή οικογένεια παρατηρείται το φαινόμενο αυτό της διανοητικής διαφοράς. Οί παρατηρήσεις αυτές ώδήγησαν στο λαθεμένο συμπέρασμα, ότι η Νοημοσύνη δεν εξαρτάται ποσώς από την άγωγή και το περιβάλλον, άλλ' ότι εκ κληρονομικότητος είναι προκαθορισμένη και αμετάβλητη.

Επιστήμονες όλκῃς σαν τον Γκάλτων απεφάνθησαν ότι δεν είναι δυνατόν να

μεταβάλωμε με κανένα μέσο έναν άνόητο σέ μεγαλοφυή ή νά καταστήσωμε ήλιθιο έναν πραγματικά έξυπνο.

Άκόμη και ό έφευρέτης τών τέστς νοημοσύνης, ό μεγαλοφυής Γάλλος Μπινέ και ό Άμερικανός Τέρμαν, πού τά τελειοποίησε, διεκήρυξεν ότι ή νοημοσύνη του ανθρώπου μένει σταθερή και άμετάβλητη και έπομένως ένα άτομο με Δ.Ν. 100, δέν είναι δυνατό νά φθάση 110 βαθμούς, όπως και δέν είναι δυνατό νά πέση κάτω από τούς 100. Πίστευαν άκόμη ότι ή εύφυια μόνον μέχρι τό 14ον έτος αναπτύσσεται, οτε φθάνει στην πλήρη ώριμανσι και παύει νά αναπτύσσεται άλλο. "Ότι ό Δ. Ν. είναι τό πηλίκον της νοητικής διά της χρονολογικής ήλικίας, άλλ' ότι αυτό δέν ισχύει πέραν του 14ου έτους, γιατί όλες οι νοητικές λειτουργίες έχουν πλέον αναπτυχθή στο μάξιμουμ. Παραδέχονταν βέβαια ότι ή εκπαίδευσις και ή άγωγή μπορεί νά ασκήσουν κάποια επίδρασι στην επίδοσι αλλά όχι και στην εύφυια αφού αυτή είναι κληρονομική. Ο Άγγλος Μπέρτ ενίσχυσε με όλα του τά δυνατά αυτή τη θεωρία.

Ή νοημοσύνη αναπτύσσεται και πέραν της έφηβείας

Παραδεχόμαστε, βέβαια τή μεγάλη συμβολή τών Τέρμαν, Μπινέ και Μπέρτ στην έρευνα του πνεύματος, άλλ' όφείλομε νά έπιστημόνωμε την έσφαλμένη θεωρία τους για τό ανεπίδεκτο βελτιώσεως της Νοημοσύνης, πού παρέλυσε κυριολεκτικά τό έργο τών παιδαγωγών και άπεγοήτευσε τούς έφήβους και ενήλικες. Γιατί άλλες παρατηρήσεις κι' έπιστημονικές έρευνες έρχονται ν' ανατρέψουν αυτά τά πορίσματα.

Σήμερα παραδεχόμαστε, βέβαια, ότι ή πνευματική εξέλιξις του ανθρώπου στα πρώτα του 10 - 12 χρόνια συντελείται ραγδαία και σέ βαθμό πού κανείς δέν υποπεύεται την έκτασι αυτής της εξέλιξεως.

Δέν άρνούμεθα όμως ότι εξακολουθει νά συνεχίζεται και πέραν της έφηβικής ήλικίας, άκόμη και στην ήλικία του ενήλικος αλλά με έλαττωμένο εξελικτικό ρυθμό. Ή «κρίσις» μάλιστα, πού είναι ένα από τά βασικότερα χαρακτηριστικά της εύφυίας άπεδείχθη ότι τροφοδοτείται με την πείρα και εξακολουθει ν' αύξάνη άκόμη και μετά τό 30ον ή 40ον έτος.

Ή εύφυια δύναται ν' αύξηθῆ

Τά έμπειρικά δεδομένα και οι άσυστηματοποίητες παρατηρήσεις, πιστοποιούν την επίδρασι του περιβάλλοντος επί της νοημοσύνης, αλλά δέν έχουν την πειστικότητα και τό άδιαφιλονείκητο κύρος τών πορισμάτων της έπιστημονικής έρευνας. Γι' αυτό δε θα μακρογορήσωμε με δεδομένα της έμπειρίας αλλά θ' άρκεσθούμε ν' αναφέρωμε για παράδειγμα, ότι ένα βραδύνοο χωριατόπουλο σαν φύγη από τό άπομονωμένο χωριό του, όπου δέν έχει πνευματικά κίνητρα κι' έγκατασταθῆ στην πόλι, σέ περιβάλλον ή σέ εργασία, πού παρέχει άνελλιπώς πνευματικές ώθήσεις, γίνεται έξυπνος και άγνώριστος άνθρωπος.

Άλλ' ως ιδούμε τί λένε οι έπιστήμονες έρευνηται τών οποίων τά πρόσφατα πορίσματα είναι πολυ έντυπωσιακά και δείχνουν ότι ή Νοημοσύνη δε μένει άμετάβλητη, αλλά αύξάνεται ή μειούται άνάλογα με την καλλιέργεια ή με την παράλειψι της καλλιεργείας του πνεύματος.

Ο σημαντικός ρόλος της Παιδείας

Βεβαίως μέσα σ' ένα χρόνο δέν παρουσιάζεται ούσιώδης διαφορά νοημοσύνης, αλλά μέσα σέ μιá δετία παρουσιάζεται σ' ένα σεβαστό αριθμό νεαρών ατόμων μιá διαφορά 15 βαθμών προς τά άνω ή προς τά κάτω από τον αρχικό βαθμό. Έτσι

δμως δύναται νὰ παρουσιασθῆ μιὰ διαφορὰ 30 βαθμῶν μεταξὺ παιδιῶν, πὺ ἀρχικὰ εἶχαν τὴν αὐτὴ νοημοσύνη. Χωρὶς ἀντίρρηση δὲ μπορεῖ νὰ μεταβάλωμε τὸν ἡλίθιο σὲ μεγαλοφυῆ, ἀλλὰ ἀποδείχτηκε γενικῶς ὅτι ὁ βαθμὸς τῆς Νοημοσύνης βαίνει πάντα ἀνάλογος πρὸς τὴ σχολικὴ φοίτησι. Ὅσο μακρύτερη εἶναι ἡ σχολικὴ φοίτησις, τόσο καὶ ἡ εὐφυΐα τοῦ ἀτόμου αὐξάνει.

Ἀπεναντίας δταν διακόπτεται ἡ σχολικὴ φοίτησις, ἡ εὐφυΐα μένει στάσιμη ἢ καὶ ἐλαττώνεται.

Ὁ Μπινὲ καὶ ἀργότερα ὁ Τέρμαν κατέληξαν στὸ λανθασμένο συμπέρασμα ὅτι ἡ Νοημοσύνη τοῦ ἀνθρώπου παύει νὰ αὐξάνεται μετὰ τὸ 14ον ἔτος γιατί δὲν ἔλαβαν ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὰ παιδιά τὰ ὁποῖα ἐξετάζονταν στὰ τέστις νοημοσύνης συνέχισαν κατὰ τὸ πλεῖστον τὴ σχολικὴ φοίτησι μόνον μέχρι ἐκεῖνο τὸ ἔτος. Μετὰ τὸ 14ο δμως ἔτος, ὅτε ἡ πλειονότης τῶν παιδιῶν διέκοπτε τὴ σχολικὴ φοίτησι καὶ ἀνελάμβανε διάφορες ἐργασίες σὲ γεωργικὰ ἢ βιομηχανικὰ ἐπαγγέλματα, παρουσιάζονταν αὐτόματα τὸ φαινόμενο νὰ διακόπτεται ἡ πορεία ὀριμάνσεως καὶ νὰ σταματᾷ ἡ περαιτέρω ἐξέλιξις τῆς νοημοσύνης. Ὅταν δμως ἀργότερα ἐγίνε ἐμπεριστατωμένη ἐρευνα σὲ ἐφήβους, πὺ συνέχισαν σπουδὲς καὶ στὶς ἀνώτερες τάξεις τοῦ Γυμνασίου καὶ στὸ Πανεπιστήμιον, παρατηρήθη, ὅτι ἡ εὐφυΐα δὲν ἔπαυε ν' ἀναπτύσσεται καὶ πέραν τοῦ 20οῦ ἔτους. Ἡ εὐφυΐα σταματᾷ στὴν ἐφηβεία ἢ καὶ ἐλαττώνεται μόνον δταν ἀνακόπτεται ἡ πνευματικὴ καλλιέργεια. Ὁ προφῆσωρ Χούσεν στὴ Σουηδία διεπίστωσε πειραματικῶς τὴ μεγάλη σημασία πὺ ἔχει γιὰ τὴν εὐφυΐα ἡ χρονικὴ περίοδος τῆς Ἐκπαιδεύσεως. Νέοι πὺ μέχρι τοῦ 14ου ἔτους εἶχαν τὸν αὐτὸ Δ.Ν. παρουσίασαν ἀργότερα ἀξιόλογες διαφορῆς.

Αὐτοὶ πὺ συνέχισαν σπουδὲς ὡς τὸ πανεπιστήμιον κέρδισαν 12 βαθμοὺς νοημοσύνης, ἐνῶ οἱ ἄλλοι πὺ διέκοψαν καὶ ἀνέλαβαν ἐργασίες ἀνειδικεύτων ἐργατῶν, ἔχασαν 12 βαθμοὺς· δηλαδὴ ἡ νοημοσύνη καὶ ἡ Σχολικὴ φοίτησις εἶναι ποσὰ εὐθέως ἀνάλογα.

Εἶναι, βέβαια, φανερὸ ὅτι ἡ μακρόχρονη ἐκπαίδευσις δὲν εἶναι πάντοτε ἐγγύησις γιὰ τὴν αὐξήσι τῆς νοημοσύνης ἐκτὸς ἂν εἶναι καὶ σωστὴ ἐκπαίδευσις. Ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου Φίλιππος Βέρνων, τοῦ ὁποίου διετέλεσα μαθητὴς ἐπὶ τριετίαν, διεπίστωσε ἔπειτα ἀπὸ ἐμπεριστατωμένη ἐρευνα, ὅτι, μαθηταί, πὺ ἐφοίτησαν σὲ ἀνεγνωρισμένης φήμης γυμνάσια, κέρδισαν ἀπὸ 7 - 17 βαθμοὺς νοημοσύνης περισσότερο ἀπὸ κείνους πὺ φοίτησαν σὲ κατώτερης ποιότητος γυμνάσια, ἂν καὶ ἀρχικὰ εἶχαν ὅλοι τὸν αὐτὸ δείκτη Νοημοσύνης.

Τὸ σπουδαιότερον λοιπὸν μέτρο, πὺ μπορεῖ νὰ ἐπιδράσῃ ἀποφασιστικὰ στὴν αὐξήσι τῆς εὐφυΐας τοῦ Ἑλλήνα πολίτη καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ γενικώτερα, εἶναι νὰ ὀργανώσωμε σχολεῖα ὑψηλῆς στάθμης καὶ νὰ καταρτίσωμε γερὰ τοὺς ὑποψηφίους διδασκάλους μας.

Ἐνας ἄλλος ψυχολόγος, ὁ Σόμιντλ, στὸ Σικάγο, παρηκολούθησε τὸ 1945 252 παιδιά καθυστερημένης νοητικῆς ἀναπτύξεως μὲ Δ.Ν. 52 κατὰ Μ.Ο. Μὲ τὴν κατάλληλη ἐκπαίδευσι σὲ εἰδικὰ σχολεῖα, ὁ δείκτης εὐφυΐας τῶν παιδιῶν αὐτῶν αὐξήθηκε ἀπὸ 52 σὲ 89. Ἀπ' αὐτὰ τὰ 27% κατώρθωσαν νὰ προχωρήσουν στὸ γυμνάσιο, ἐνῶ τὰ 50% ἀνταπεκρίθησαν μὲ ἐπιτυχία σὲ θέσεις ὑπαλλήλων ἢ σὲ πολὺπλοκῆς ἐργασίες εἰδικευμένων ἐργατῶν.

Ἡ σφαιερὴ ἐντύπωσις πὺ παρέχεται στὸν ἐμπειρικὸν ἀπλοῖκὸν ἄνθρωπον ὅτι ἡ εὐφυΐα τοῦ ἀνθρώπου μένει ἀμετάβλητη, προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀναμφισβήτητον γεγονός ὅτι πράγματι μένει ἀμετάβλητη δταν καὶ τὸ περιβάλλον μένει ἀμετάβλητον καὶ ἡ ἀγωγή ὁμοιόμορφη. Ὅταν δηλαδὴ τὸ ἄτομον ἀνατρέφεται, χωρὶς ἀλλαγῆς μέσα στὴν αὐτὴ κοινωνία καὶ στὴν αὐτὴ οἰκογένεια καὶ φοιτᾷ στὸ αὐτὸ ἢ σὲ ἴσης ποιότητος σχολεῖον, παίρνοντας τὴν αὐτὴ ὁμοιόμορφη ἀγωγή, τότε ἡ νοημοσύνη δὲ φαίνεται νὰ παρουσιάζῃ διακυμάνσεις.

Ἐὰν ὁμοῦς ἤθελε ἀλλάξει σχολεῖο καὶ τὸ νέο ἐκπαιδευτήριον παρέχει πλουσιώτερα ἢ φτωχότερα πνευματικὰ ἐρεθίσματα, ἢ τὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον ἤθελε βελτιωθῆ ἢ χειροτερεύσει, τότε καὶ ἡ νοημοσύνη θὰ ἐπηρεασθῆ ἀναλόγως:—θὰ αὐξηθῆ ἢ θὰ ἐλαττωθῆ.

Ἡ γλῶσσα τῶν πορισμάτων, ποὺ προέκυψαν ἀπὸ τὴ σκληρὴ ἐρευνητικὴ ἐργασία, ὁμιλεῖ θαρρῶ, μὲ τὴ μεγαλύτερη δυνατὴ εὐγλωττία, ὅτι τὰ παιδιά ποὺ διακόπτον ἐνωρὶς τὴ σχολικὴ φοίτησι, καθὼς καὶ κείνα, ποὺ μετὰ τὴν ἀποφοίτησί τους, ζοῦν νωχελικά, χωρὶς ἀνησυχίες καὶ ἰδανικά καὶ παίρνουν διαζύγιον μὲ τὸ βιβλίον καὶ μὲ τὶς πνευματικὰς δραστηριότητες, ἀρκούμενα στὴν ἱκανοποίησιν τῶν βιοτικῶν ἀναγκῶν καὶ εὐωχούμενα μὲ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν σωματικῶν ἐπιθυμιῶν, εἶναι ἀκριβῶς αὐτὰ ποὺ ἀποτελοῦν τὴν ἡλιθία μάζαν τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας καὶ ὑποβιάζουν τὴ γενικὴ στάθμην τῆς ράτσας μας.

Νὰ γιατί τὰ σχολεῖα μας δὲν πρέπει νὰ ἱκανοποιοῦνται τόσο μὲ τὴν παροχὴ γνώσεων, ὅσο μὲ τὸ νὰ στρέφουν τοὺς μαθητὰς τῶν πρὸς ὑψηλὰ ἰδανικά καὶ εὐγενικοὺς σκοποὺς, νὰ τοὺς ἀκονίσουν τὸ μυαλὸ καὶ τὴν κριτικὴ σκέψιν, νὰ τοὺς κάμουν νὰ ἀγαπήσουν τὸ βιβλίον καὶ νὰ αἰσθανθοῦν δίψαν γιὰ μάθησιν καὶ νὰ τοὺς διδάξουν τὴν τέχνην πῶς νὰ μελετοῦν.

Νὰ γιατί ἡ ὀρθὴ ἐκπαίδευσις, ποὺ δυναμώνει τὴ λάμπριν τῆς εὐφυΐας δὲν εἶναι γέμισμα κάδου, ἀλλ' ἀναμα λαμπτήρος.

Νὰ γιατί πρέπει νὰ ὀλοκληρώσωμε τὴν ὑποχρεωτικὴν φοίτησιν ὡς τὸ 15ον καὶ νὰ τὴν ἐπεκτείνωμε ἀργότερα ὡς τὸ 16ον ἔτος κ' ἀκόμη πάρα πέρα. Νὰ γιατί πρέπει νὰ μεταβάλωμε τὰ σχολεῖα μας ἀπὸ πληθτικὸς τόπους σὲ ἐστίαι παιδικῆς χαρᾶς καὶ νὰ τὰ καταστήσωμε ἐλκυστικὰ μὲ ὅλα τὰ ὀρθὰ μέσα. Νὰ γιατί πρέπει νὰ ἰδρωθοῦν παντοῦ πνευματικὰ κέντρα καὶ λαϊκὰ Πανεπιστήμια, γιὰ νὰ γίνῃ δυνατὴ ἡ συνέχισις τῆς ἐκπαιδύσεως σ' ὅλους τοὺς ἐνήλικες Ἕλληνας.

Τὸ νὰ διακηρύσωμε, ὅτι εἴμαστε ἔξυπνος λαὸς καὶ νὰ ἐπαναπαυόμαστε σ' αὐτό, χωρὶς παράλληλα νὰ καλλιεργοῦμε μὲ ποικίλους τρόπους τὸ πνεῦμα, τὸ θεῖόν αὐτὸ δῶρον, δὲν ὀφελεῖ σὲ τίποτε. Καὶ σὲ τί τάχα διαφέρουμε ἀπὸ τὸ δούλον τοῦ Ἰησοῦ, ποὺ ἔκρυψε τὸ τάλαντον τοῦ κυρίου του, βαθεῖα στὴ γῆ, γιὰ νὰ τὸ παραδώσῃ ἀνέγγιχτον ὅταν τοῦ ζητηθῆ;

Ἡ εὐφυΐα τοῦ Ἕλληνα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μένῃ ἀκαλλιεργητὴ. Ὁ Ἕλληνας δὲν εἶναι τὸ ἴδιον μὲ τοὺς ἄλλους Βαλκανικοὺς πολῖτας, δὲν εἶναι Ἀλβανός, οὔτε Βούλγαρος ὥστε ἂν δὲν ἀναπτύξῃ τὴν εὐφυΐαν του στὸ ὕψιστον δυνατόν σημεῖον. Οὔτε ἡ χώρα μας εἶναι Ἀφρικανικὴ ἢ Ἀνατολικὴ ἐπαρχία γιὰ νὰ μὴν ἐπιβάλλεται ν' ἀντιδράσῃ ἔντονα στὶς δυσμενεῖς συνθήκας ποὺ πᾶνε νὰ σχηματίσουν ἕνα ἡλίθιον ὄχλον, μιὰ μάζαν πιθηκοειδῶν ἀνθρώπων, ἀποπνευματοποιημένων καὶ ἀπασχολουμένων ἀποκλειστικὰ μὲ τὶς ἱκανοποιήσεις τῶν ὀρμῶν καὶ τῶν σεξουαλικῶν ἐνστίκτων.

Ὁ λαὸς μας ἔχει ὑψηλὴν πνευματικὴν παράδοσιν καὶ ἔχει χρέος ν' ἀνταποκριθῆ στὶς ὑποχρεώσεις του. Τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι ὁ ὀδηγητὴς φάρος τῶν ἄλλων λαῶν. Συνεπῶς εἶναι ζήτημα Ἐθνικῆς τιμῆς καὶ ἀτομικοῦ φιλότιμου γιὰ τὸν κάθε Ἕλληνα ν' ἀκονίζῃ τὸ πνεῦμα του, νὰ τὸ κἀνῃ σπινθηροδόλον καὶ λαμπτήρον καὶ νὰ διατηρῆ τὰ ἰδεώδη καὶ τὰ φρονήματά του ὑψηλά.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπίδρασις τῆς οἰκογενειακῆς τῆς κοινωνικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ζωῆς δὲν εἶναι μικρότερης σημασίας ἀπὸ τὴν σχολικὴν.

Ἡ οἰκογενειακὴ ἐπίδρασις στὴν εὐφυΐαν

Μιὰ ἀξιοσημεῖωτη ἐρευνα, ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ Scotland Survey ἀποκαλύπτει ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν παιδιῶν στὴν οἰκογένεια καὶ ἡ νοημοσύνη τους εἶναι ποσᾶ ἀντιστρόφως ἀνάλογα. Εὐρέθη δηλαδὴ ὅτι σὲ οἰκογένειες μὲ δύο παιδιά ὁ Δ.Ν. κα-

τὰ μέσον ὄρο φθάνει τοὺς 105 βαθμούς. Σὲ οἰκογένειες μὲ πέντε παιδιά τοὺς 96. Σὲ οἰκογένειες μὲ δέκα παιδιά τοὺς 90. Σὲ οἰκογένειες μὲ δέκα πέντε τοὺς 82.

Ἡ ἐξήγησις εἶναι φανερή: Ὅταν οἱ γονεῖς ἔχουν ἓνα ἢ δύο παιδιά, διαθέτουν ἄρκετό χρόνο ν' ἀσχοληθοῦν μαζί τους, νὰ τὰ βοηθήσουν καὶ νὰ τὰ καθοδηγήσουν. Ὅταν ὁμοῦ εἶναι πολύτεκνοι τότε καὶ ὁ χρόνος ποὺ εἶναι δυνατὸ νὰ διαθέσουν γιὰ τὸ καθένα λιγοστεύει, ἀλλὰ καὶ γενικώτερα οἱ συνθήκες τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος χειροτερεύουν.

Γενικὰ ὅσο πῶς πλεονεκτικὸ εἶναι τὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον, τόσο καὶ ὁ ρόλος τοῦ σπὴν αὐξήσει τῆς νοημοσύνης εἶναι σημαντικώτερος. Δὲ συνιστοῦμε μὲ τοῦτο νὰ ὀλιγοστεύσουν οἱ πολύτεκνοι, ἀλλὰ εἶναι ἀνάγκη ὅπως βελτιωθοῦν οἱ συνθήκες ἀνατροφῆς καὶ ἐκπαιδεύσεως τῶν Ἑλληνοπαίδων.

Πειράματα ποὺ ἔγιναν σὲ δίδυμα ἀδελφία εἶναι πολὺ διαφωτιστικά γιὰ τὴν οὐσιαστικὴν ἐπίδρασι τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος στὴν εὐφυΐα. Εἶναι γνωστὸ, ὅτι τὰ μονόζυγα δίδυμα ἀδελφία, ἐπειδὴ παράγονται ἀπὸ τὸ αὐτὸ ὠάριο καὶ ἐπομένως ἀπὸ τὸν αὐτὸ συνδυασμὸ χρωματοσωμάτων, εἶναι καταπληκτικὰ ὅμοια στὴ μορφή, στὴ σωματικὴ διάπλασι καὶ στὸ πνεῦμα καὶ εἶναι πάντοτε τοῦ αὐτοῦ γένους.

Δὲ συμβαίνει τὸ αὐτὸ μὲ τὰ δίζυγα δίδυμα τὰ ὁποῖα παράγονται ἀπὸ δύο διαφορετικὰ ὠάρια καὶ ἐπομένως δὲν ὁμοιάζουν παρὰ ἐλάχιστα περισσότερο ἀπ' ὅτι δύο κοινὰ ἀδελφία. Τὰ μονόζυγα λοιπὸν δίδυμα, ἂν ἀναπτυχθοῦν στὸ αὐτὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον παρουσιάζουν ὁμοιότητα νοημοσύνης 95 μὲ 99 βαθμούς. Εἶναι περίπου ἓνα ἀντίγραφο εἰς διπλοῦν. Ἐὰν εἶχον ὁμοιότητα 100 βαθμῶν θὰ ἦταν ἀκριβέστατο ἀντίγραφο. Ὅταν ὁμοῦ χωρισθοῦν ἀπὸ μικρὰ καὶ ζήσουν σὲ διαφορετικὸ περιβάλλον, τότε τὸ τυχερότερο, ποὺ ἀνετράφη ὑπὸ εὐνοϊκώτερος οἰκογενειακοὺς ὄρους, παρουσιάζει ἀνώτερη νοημοσύνη κατὰ 25 - 30 βαθμούς ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Ὁ Φρῆμαν μελέτησε τὶς περιπτώσεις υἱοθετημένων παιδιῶν καὶ βρῆκε ὅτι ἡ ὁμοιότης στὴ νοημοσύνη μὲ τοὺς θετοὺς γονεῖς ἦταν τόση ὅση καὶ μὲ τοὺς πραγματικοὺς γονεῖς.

Τὰ παραδείγματα αὐτὰ μιλοῦν εὐγλωττα, ὅτι τὸ σπῆτι ἀπὸ τὸ ὁποῖο δὲ λείπει τὸ καλὸ βιβλίον, ἡ ἐφημερίδα, τὸ μορφωτικὸ περιοδικό, τὸ σπῆτι ὅπου δὲν περιορίζεται στὰ σχολικὰ ἐγχειρίδια, ἀλλὰ συχνὰ ἀνοίγει λεξικά, ἀνασκάπτει λογοτεχνικοὺς θησαυροὺς καὶ μελετᾷ βιογραφίαις εὐφρεστάτων ἱστορικῶν προσώπων.

Τὸ σπῆτι ὅπου μὲ συχνὰς συζητήσεις καὶ κρίσεις ἐπὶ πνευματικῶν, κοινωνικῶν ἢ καλλιτεχνικῶν θεμάτων, φέρνει ἀνάτασι τῆς ψυχῆς, δίνει ἐσωτερικὸ φῶς καὶ εὐγενικὰ κίνητρα, τὸ σπῆτι αὐτὸ δημιουργεῖ θερμὸ κλίμα γιὰ τὸ ἀνέβασμα ὄχι μόνο τοῦ ἠθικοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ πνευματικοῦ βαρομέτρου καὶ γιὰ τὴν αὐξήσει τῆς νοημοσύνης τῶν μελῶν του. Ἀντιθέτως ἡ στροφὴ τοῦ ἀτόμου πρὸς τὰ κάτω, πρὸς τὶς ὑλικὰς ἀπολαύσεις καὶ τὶς χυδαῖες δραστηριότητες, δημιουργεῖ χαμηλὸ ἠθικὸ κλίμα καὶ ἀποπνευματοποιεῖ τὸν ἄνθρωπο.

Ἡ εὐφυΐα βλαστάνει σὲ ἐλεύθερο περιβάλλον

Ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου, ἡ ἐξερεύνησις καὶ τὸ πείραμα σχετίζονται μὲ τὴν ἀνάπτυξι τῆς εὐφυΐας.

Ὁ Χέμπ, ὁ περίφημος φυσιολόγος ἀπέδειξε, ὅτι οἱ σκύλλοι, οἱ ποντικοὶ ἢ ἄλλα ζῶα ποὺ περιφέρονται ἐλεύθερα σὲ χῶρο εὐρὺ εἶναι ἀπείρως ἐξυπνότερα ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ εἶναι κλεισμένα σὲ κλουβιά.

Κάτι παρόμοιο μὲ τὰ κλουβιά τῶν σκύλλων καὶ ποντικῶν τοῦ Χέμπ εἶναι συνήθως τὰ ὄρφανοτροφεία μὲ τοὺς ὑψηλοὺς τοίχους καὶ τὶς σιδερόφρακτες αὐλές τους. Ἀμερικανοὶ ψυχολόγοι εὐρῆκαν ὅτι τὰ μικρὰ παιδιά ἐνὸς ὄρφανοτροφείου, ὅπου ὑπῆρχε στασιμότητα καὶ μονοτονία λόγῳ τῆς ἀπομονώσεως, αὐξήσαν ἀργότερα τὴ

νοημοσύνη τους κατά 20 βαθμούς διότι παρελήφθησαν από θετούς γονείς και έζησαν σε ένα ελεύθερο οικογενειακό περιβάλλον.

Το πνεύμα δέ δέχεται περιορισμό, θέλει ελεύθερη ατμόσφαιρα για να βλαστήσει και ν' απλώσει τους κλώνους του ανθισμένους.

Η ελευθερία και η δημιουργική μεταχείρισις των εργαζομένων στο εργοστάσιο, στις επιχειρήσεις, στα δημόσια γραφεία, στα σχολεία στην οικογένεια, είναι έγγυθις, διαπιστώνει ο Λούιν για τη διατήρησις πνευματικής ατμόσφαιρας και για την ύψωσι του Δ.Ν. των ατόμων και των ομάδων.

Αντιθέτως ο δεσποτισμός και η τυραννική μεταχείρισις έξουδετερώνει το πνεύμα, γιατί του αφαιρεί την πρωτοβουλία και την κριτική σκέψη.

Σε ίσο βαθμό έξουδετερώνεται το πνεύμα από τον απόλυτο φιλελευθερισμό των ατόμων, που οδηγεί στην άσυδοσία, στον ατομισμό στη νωχέλεια, στην έλλειψι του συναισθήματος εϋθύνης και καθήκοντος και δημιουργεί στις ομάδες κλίμα νευρικότητας, φιλαυτίας και διχασμού.

Το κατάλληλο συνεπώς κλίμα για την αύξησι της Νοημοσύνης των ατόμων και των λαών, δέν είναι ούτε η δεσποτική μεταχείρισις, ούτε η άσυδοσία παρά το δημοκρατικό κλίμα και το πνεύμα της αληθινής ελευθερίας.

Το ομαδικό παιγνίδι υποβοηθεί την ανάπτυξι της νοημοσύνης, ενώ ο περιορισμός και η μηχανική άσκησις δέν είναι βοηθητικοί παράγοντες.

Πειράματα που έγιναν στην Αγγλία σε παιδιά ίσης νοημοσύνης απέδειξαν ότι εκείνα που είχαν στο σχολικό πρόγραμμα καθημερινή γυμναστική άσκησι και ομαδικό παιγνίδι, απέβησαν εϋφυέστερα από εκείνα που διέθεταν τον ίδιο χρόνο γι' άσκησι στην ανάγνωσι και προπαιδεία ή για λατινικά κι' έπαναλήψεις.

Το δημιουργικό ομαδικό παιγνίδι παρέχει άπειρες ευκαιρίες για συνεργασία, αλλά και γι' αυτενέργεια και συμμετοχή σε κάποιον ρόλο, σε κάποια υπεύθυνη αποστολή. Το ομαδικό παιγνίδι καλλιεργεί το μυαλό άβίαστα και ακούραστα και συντελεί αφάνταστα στην αύξησι της νοημοσύνης και την τελείωσι της προσωπικότητας, χωρίς να παραγνωρίζεται με τοϋτο η σημερινή αξία του ατομικού παιγνιδιού.

Η αναστροφή των νεαρών ατόμων και με ώριμους ανθρώπους είναι άριστο μέσο πνευματικής καλλιεργείας. Η περίφημος κοινωνιολόγος Μάργαρετ Μήντ, αναφέρει ότι στη Νέα Γουίνεα τα παιδιά μιās φυλής Ίθαγενών, αν και τρέφονταν καλά, δέ σημείωσαν πρόοδο ούτε στα παιγνίδια τους, ούτε στην όμιλία τους, ούτε στην νοημοσύνη τους, γιατί είχαν εγκαταληφθῆ από τους ενήλικας. Η αναστροφή των νέων με τους μεγάλους αύξάνει την πείρα και το γλωσσικό πλούτο, ή δέ ακριβής και όρθῆ χρῆσις της γλώσσας παρέχει πνευματικά έρεθίσματα για υψηλότερες σκέψεις.

Ανθρωποι με φτωχό λεξιλόγιο δέν μπορούν να συλλάβουν αφηρημένες έννοιες και να εκφράσουν λεπτότερα διανοήματα της ψυχῆς.

Παράγοντες που επιδρουν αρνητικά στη νοημοσύνη των νέων λέγει ο προφέσορ Βέρνων, είναι εκτός της επιβαρυνμένης κληρονομικότητας, ή φτώχεια και ή έξαθλίωσις, ή κακή υγεία, ή κακή διατροφή, ή συνεχῆς άπαγοήτευσις, ή υπερβολική έξάρτησις από τους γονείς, ή υπερβολική στοργή, ή δουλικότητα, ή έλλειψις δημιουργικού παιγνιδιού, ή αυταρχικότητα, ή σύντομη ή ή ανώμαλη ή ή παθητική εκπαίδευσις, ο φτωχός λεκτικός πλούτος, ή πλημμελής οικογενειακή άγωγή, ή αδράνεια, ή έλλειψις ευκαιριών για δρασι και ανάληψι ευθυνών.

Έπαγγελματική ειδίκευσις και ευφυία

Αλλά και ή ποιότητα της εργασίας του ατόμου φαίνεται να παίξη κυρίαρχο λόγο στην αύξησι ή την ελάττωσι της ευφυίας του.

Ὁ προφέσορ Βέρνων ἀνέλυσε τ' ἀποτελέσματα 70.000 στρατευσίμων τοῦ Βρετανικοῦ ναυτικοῦ. Τὸ πόρισμα ἦταν ὅτι οἱ στρατεύσιμοι πού διέκοψαν ἐνωρίς τὴ σχολικὴ τους φοίτησι καὶ ἀνέλαβαν ἐργασίες σὰν ἀνειδίκευτοι ἐργάτες, ὅπου σπάνια ἔκαναν χρῆσι τοῦ μυαλοῦ τους παρουσίασαν κάμψι τῆς νοημοσύνης των. Ἀπεναντίας οἱ στρατεύσιμοι τῶν εἰδικευμένων ἐπαγγελμάτων, ἠλεκτρολόγοι, ὑπάλληλοι, τεχνίτες διάφοροι, ἔδειχναν αὐξήσι τῆς νοημοσύνης των. Συνεπῶς ἡ πυρινικὴ ἐποχὴ μας, πού τείνει νὰ ἐξαφανίση τὸν ἀνειδίκευτο ἐργάτη εἶναι μιὰ ὑπόσχεσις παραγωγῆς ἀνθρώπου πνευματικώτερου καὶ εὐφυέστερου.

Ἡ χρῆσις τοῦ χεριοῦ

Ἡ χρῆσις τοῦ χεριοῦ σὲ ἐνδιαφέρουσες ἐργασίες ποικίλης μορφῆς εἶναι ἄριστο μέσο γιὰ τὸ κέντρισμα τοῦ ἐγκεφάλου. «Ἡ ἐνέργεια τοῦ χεριοῦ, λέγει ὁ Μπάλντουιν, εἶναι ὁδὸς ἄγουσα στὸν ἐγκεφαλο».

Τὸ ἐνεργητικὸ μέρος, συμπληρώνει ὁ Dewey προηγεῖται τοῦ παθητικοῦ, τὸ χέρι προηγεῖται τῆς σκέψεως. Εἶναι ἄλλοι πού ἰσχυρίζονται τὸ ἀντίθετο, ὅτι προηγεῖται ἡ σκέψις καὶ τὸ χέρι ἀκολουθεῖ. Μὰ ἔτσι τὸ δῆλημα ταυτίζεται μὲ τὸ γνωστὸ «ἂν ἢ κῶτα γέννησε τ' αὐγὸ ἢ τ' αὐγὸ τὴν κῶτα». Πάντως ἡ ἀμοιβαία ἀλληλεπίδρασις χεριοῦ καὶ εὐφυίας εἶναι ὀλοφάνερη. Ὁ ἀνθρώπινος πολιτισμὸς, ἡ γλυπτικὴ, ἡ ζωγραφικὴ, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ, τὰ συγκοινωνιακὰ μέσα, τὰ θαυμασιώτερα οἰκοδομήματα γιὰ τὰ ὁποῖα ἐπαίρεται ὁ ἀνθρώπος, εἶναι ἔργο τῶν χερῶν, πού σκέπτονται διὰ τοῦ ἐγκεφάλου, ἢ ἂν θέλετε εἶναι ἔργον τοῦ ἐγκεφάλου, πού σκέπτεται διὰ τῶν χερῶν.

Τέλος ἡ αὐξήσις τῆς εὐφυίας ἐξαρτᾶται καὶ ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ ἄτομο, ἀπὸ τὴ θέλησι καὶ ἀποφασιστικότητα, τὴν ἐπιμονὴ καὶ ὑπομονή, τὴν ἐσωτερικὴ ἀνησυχία, τὸν ἐσωτερικὸ δυναμισμὸ πού διαθέτει, γι' ἀσταμάτητο πνευματικὸ ἀνέβασμα, γιὰ πέταγμα τοῦ νοῦ σὲ ψηλότερες βουνοκορφές.

Συμπέρασμα

Γίνεται λοιπὸν φανερὸ ὅτι ἡ «νοημοσύνη» δὲν εἶναι αὐτὸ πού καθώρισε ὁ Τέρμαν, ὁ Μπινέ ἢ ὁ Μπέρτ δηλαδὴ ἡ γενικὴ πνευματικὴ ἱκανότης, πού προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν κληρονομικότητα δηλαδὴ ἀπὸ τὰ χρωματοσώματα, πού κληρονομοῦμε ἀπὸ τοὺς γονεῖς μας, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἐκπαίδευσιν πού παίρνει τὸ ἄτομο. Ὅπως γιὰ τὸ σιτάρι ἀναγνωρίζουμε τὴν ἀξία τοῦ καλοῦ σπόρου, δὲν πρέπει κι' ἐδῶ ν' ἀγνοήσωμε τὴν ἀξία τῆς κληρονομικῆς εὐφυίας. Ἀλλὰ δὲν ἔχει κατανοηθῆ ὅσο πρέπει ὅτι ὁ καλὸς σπόρος δὲν εἶναι ἀρκετός. Χρειάζεται πάντα τὴν κατάλληλη θερμοκρασία, τὸ ἀναγκαῖο νερό, τὸ λίπασμα, τὸ κατάλληλο περιβάλλον. Ἀλλοιῶς ἅμα ὁ σπόρος πέση στὴν ἄγονη πέτρα ἢ στοὺς ἄκανθας τοὺς πυκνοὺς, εἶναι σίγουρο ὅτι θὰ ξεραθῆ πρὶν καρποφορήσῃ. Μὲ ἄλλα λόγια σήμερα γνωρίζουμε πολὺ καλά, ὅτι ἡ κληρονομικότητα δὲν ἐπιδρᾷ ἐξ ὀλοκλήρου στὴ νοημοσύνη. Κατὰ μέγα μέρος ἐπιδρᾷ ἡ ἀγωγή καὶ τὸ περιβάλλον.

Εἶναι ἐλπιδοφόρο ὅτι τὸ σύγχρονο κοινωνικὸ καὶ τεχνολογικὸ περιβάλλον τῆς πυρινικῆς ἐποχῆς μας παρέχει πλούσιες τὶς προϋποθέσεις γιὰ τὴν πνευματοποίησιν τοῦ χθεσικοῦ ὑλιστικοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ κοινωνικὴ πίεσις γιὰ τὴ μόρφωσι ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν ἀτόμων καὶ γιὰ τὴ συνεχῆ μετεκπαίδευσιν καὶ ἐπιμόρφωσι τῶν ἐνηλίκων εἶναι ἀκατάνικητη, ἐνῶ δὲν εἶναι μακρὰν ὁ χρόνος πού ἡ πλειονότης ἔμενε ἀναλφάβητη.

Ὁ 18ος καὶ 19ος αἰῶνας μὲ τὴν βιομηχανικὴ ἐπανάστασιν πού προῆλθε ἀπὸ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ἀτμοῦ καὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, χαρακτηρίζεται σὰν πάλη τοῦ ἀν-

θρώπου για τὴν κάλυψη τῶν βιοτικῶν του ἀναγκῶν. Χαρακτηρίζεται σὰν ἐποχὴ καθαρῶς χρησιμοθηρικὴ καὶ ὑλιστικὴ.

Ἡ σύγχρονη ἐποχὴ τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας μὲ τὸν αὐτοματισμὸ καὶ τοὺς ἠλεκτρονικοὺς ἐγκεφάλους, λύνει, κάθε μέρα καὶ πληρέστερα, τὰ βιοτικά μας προβλήματα, συμπληρώνει κάθε μέρα καὶ πληρέστερα τὶς ὑλικές μας ἀνάγκες καὶ θεμελιώνει στερεὸ δάθρο για νὰ ὑψωθοῦν ἐπάνω πύρινοι καὶ οὐρανομήκεις οἱ πνευματικοὶ πῆδακες. Ἡ σύγχρονη πυρινὴ ἐποχὴ ὑπόσχεται ν' ἀπελευθερώσῃ τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴ σκληρὴ βιοπάλη, ν' ἀνυψώσῃ τὸ βιοτικὸ του ἐπίπεδο καὶ νὰ μετατοπίσῃ τὴ δρᾶσι του σὲ δριζόντες πνευματικούς.

Δίπλα στοὺς οικονομικοὺς ἀνταγωνισμοὺς, πὺ μὲχρι χθὲς ἐπεσκίαζαν κάθε ἄλλη δραστηριότητα, προβάλλονται σήμερα ἐπιβλητικώτεροι οἱ ἐπιστημονικοὶ ἀνταγωνισμοὶ καὶ ἡ μορφωτικὴ ἀμίλλα.

Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος καλεῖται ν' ἀνταποκριθῇ στὸ πνευματικὸ κάλεσμα τῆς ἐποχῆς. Καλεῖται νὰ ὑψωθῇ σὲ πνευματικούς δραματισμοὺς καὶ νὰ ζῆ περισσότερο μὲ πνευματικὲς παρὰ μὲ βιοτικὲς ἀνησυχίες, νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ ζῆ περισσότερο μὲ τὸ νοῦ παρὰ μὲ τὸ σῶμα, νὰ σκέφτεται περισσότερο, νὰ ζῆ περισσότερο σὰν ἄνθρωπος, σὰν ὄν πνευματικὸ.

Καλεῖται ν' ἀνταποκριθῇ στὸ πνευματικὸ σάλπισμα.

Οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνω ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν περιπέτεια καὶ ἐξερεύνησι, τὴν εὐθύνη καὶ τὸ ἐπίτευγμα, τὴ ζήτησι για φῶς, για παιδεύσι, για ἀνάτασι πνευματικὴ.

Καὶ μὲ τὴν τέχνη, τὴ λογοτεχνία, τὴν ποίησι, τὴν ἄρμονία καὶ ὠραιότητα, τὸ πέταγμα στὸ διάστημα στ' ἀστέρια.

Τὴν καλωσύνη, τὴν ἀγάπη, τὴ συντροφία, τὴν αὐτοκριτικὴ καὶ φιλοσοφία τὴ θερμὴ πίστι καὶ βαθειὰ ἀνθρωπία.

Ἀυτὴ ἡ καθαρῶς ἀνθρώπινη συμπεριφορὰ ἔξω ἀπὸ τὴν ἰδιοτέλεια, τὴ χρησιμοθηρεία καὶ τὸ τυφλὸ συμφέρον κάνει τὸν ἄνθρωπο πραγματικὸν ἄνθρωπο.

Οἱ πολεμοχαρεῖς καὶ ἐπιθετικὲς διαθέσεις τῶν ἀνθρώπων τῆς Οἰκουμένης ἐκφυλίζονται προοδευτικὰ γιατί ἡ τεχνολογικὴ πρόοδος ἐπιδρᾷ στὶς ἀντιλήψεις τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν μὲ σταθερὸ προσανατολισμὸ στὰ ἰδανικά τῆς εἰρήνης, πὺ εἶναι ἐγγύησι για τὴ δημιουργία μιᾶς πνευματικώτερης καὶ ἀνθρωπινώτερης κοινωνίας.

Ἡ σπαραχτικὴ κραυγὴ τοῦ πεθαμένου κοριτσιοῦ τῆς Χιροσίμα, πὺ παρακαλεῖ τοὺς ἄνθρώπους νὰ σταματήσουν, για πάντα τὸν πόλεμο, βρίσκει βαθειὰ ἀπήχησι στὰ πλήθη:

«Εἶμαι ἐγὼ πὺ χτυπάω τὴν πόρτα σας
— ὄλες τὶς πόρτες, ὄλες τὶς πόρτες —
δὲν μπορεῖτε νὰ μὲ ἰδῆτε
— Οἱ νεκροὶ εἶναι ἀόρατοι —
Πᾶνε τώρα τόσα χρόνια
πὺ πέθανα στὴ Χιροσίμα,
ἀλλὰ μένω πάντα τὸ μικρὸ κοριτσάκι
τῶν ἑπτὰ χρονῶ.
— Τὰ νεκρὰ παιδιὰ δὲ μεγαλώνουν —
Πρῶτα ἄρπαξαν φωτιὰ
τὰ μαλλιά μου καὶ τὰ χέρια μου
κι' ἔγινε μιὰ χουῖφτα στάχτη.
πὺ τὴν πῆρε ὁ ἄνεμος.
Δὲ ζητῶ τίποτε για μένα. . . .

— Ένα παιδί καμένο
σαν ένα φύλλο χαρτιού
δὲ μπορεί νὰ τρώη καραμέλλες. . . .
Χτυπῶ τις πόρτες σας
θεῖοι καὶ θεῖτσες
δῶστε τὴν ὑπογραφή σας
γιὰ νὰ μὴ σκοτώνονται τὰ παιδιά
καὶ νὰ μποροῦν νὰ τρῶνε καραμέλλες.»

Μὲ τὰ δυὸ αὐτὰ αισιόδοξα μηνύματα, μὲ τὸ ἐλπιδοφόρο μήνυμα τῆς στροφῆς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς πνευματικὴς ἀνησυχίας καὶ μὲ τὸ θεῖο μήνυμα τῆς στροφῆς του πρὸς εἰρηνικὴς κατευθύνσεις καὶ ἀνθρωπιστικὰ ἰδανικὰ εἶναι δυνατὸ νὰ ἐπαληθεύσουν οἱ προσδοκίαι μας.

Πρῶτα ἡ προσδοκία ὅπως ὁ ἄνθρωπος καλλιεργήσῃ στὸ ἔπακρο τὸ θεῖο σπέρμα τῆς εὐφυΐας του, μὲ τὸν ὁποῖο κατ' ἐξαιρέσει ἀπ' τὰ ἄλλα ὄντα ἐπροικοδοτήθη καὶ ἔπειτα ὅπως τὴν αὐξημένη εὐφυΐα του χρησιμοποιήσῃ γιὰ ἔργα εἰρηνικὰ ἀγαθὰ καὶ θεάρεστα καὶ ἔτσι ἐγγίση τὸ ἠθικὸ καὶ τὸ θεῖο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Binet and Simon. The Development of Intelligence. Baltimore. Williams and Wilkins 1916.
2. Fleming C.M. Teaching a Psychological Analysis. Methuen. London 1958.
3. Freeman F.C. Individual Differences. London. Harrap 1934.
4. Knight R. Intelligence and Intelligence tests. London. Methuen 1933.
5. Piaget J. The Psychology of Intelligence. London. Routledge 1950.
6. Spearman C. The Nature of Intelligence. London Macmillan 1927.
7. Terman L.M. Genetic Studies of Genius. Stanford University Press. California 1925.
8. Thomson G.H. The Factorial Analysis. London Univ. Press 1946.
9. Vernon Ph. The Structure of Human Abilities. London. Methuen 1950.
10. Ἀπὸ τίς πανεπιστημιακὴς παραδόσεις τοῦ πανεπιστημίου Λονδίνου 1959.